
Retorn a Sefarad

Miquel S. Jassans (Alforja, 1937) barreja harmònicament un conjunt d'interessos i de pràctiques ben variats. Diplomat en Arqueologia Hispànica, llicenciat en Belles Arts i membre de la Societat d'Onomàstica. Activista de la llengua i de la nova cançó en els anys seixanta. Cofundador del grup de teatre Els Passerells, de l'ateneu Cultural d'Alforja i de la revista *Vent de Serè*. Artista, pintor i professor d'art. Combina la pintura, l'arqueologia, la fotografia l'onomàstica i la toponímia. En l'àmbit de la lletra impresa ha publicat vuit o nou títols, uns quants d'investigació i uns altres de creació.

Amb un bagatge tan extens i dens, el juny del 2010 ens oferia *Retorn a Sefarad* que, com podeu endevinar, es tracta d'una història de cerca dels orígens d'un jueu sefardí. De nació búlgara, ha fet cap a París passant per Alemanya, per atzars de la història i de la vida retorna a la terra dels seus ancestres del segle XV. Terra situada al Baix Camp, en el triangle comprès entre Alforja, l'Aleixar i la Mussara.

Al final de la novel·la el retorn es concreta en tres personatges: Iosif Avràmof, Marc Salvador i Sofia. El primer és jueu, descendent dels que es van haver d'exiliar al segle XV; el segon, hereu de jueus conversos, l'exili del qual és degut a ser fill de republicà i, per aquest motiu, va haver de marxar del país després de la Guerra Civil, i l'última, exnovieta del Marc, també va haver d'escapolir-se amb la seva família a Veneçuela per fugir de la misèria de la nostra postguerra.

Així, doncs el temps narratiu és extens i estructurat en tres actualitats. La primera va de la puixança de les aljames jueves del nostre Camp de Tarragona fins a la persecució i l'expulsió dels seus habitants. Aquí l'autor juga amb la investigació històrica i fa servir noms reals de jueus d'antany extrets dels estudis sobre el tema de Gabriel Secall, de Valls, entre altres. La segona és la de la Guerra Civil, la postguerra, l'exili, la Segona Guerra Mundial i la persecució dels jueus per part del nazisme. En aquest segon *tempus* es produeix l'encontre entre els pares de Iosif i del Marc, d'Alforja, en un camp de concentració del sud de França. El jueu serva en el pensament les paraules que havien passat de pares a fills sobre el paisatge on havien viscut els seus avantpassats: "una vall de turqueses i maragdes amb unes muntanyes de sang coronades d'or i de marfil". I la tercera part és la cerca i la troballa d'aquella terra només conservada en l'imaginari de l'Avràmf.

De tota manera hi ha un nus gordià que no desvetllaré, perquè ja he donat massa pistes sobre el llibre. És la *sukkà* del rei David, la cerca de la qual mourà l'enjòlit de la novel·la i mantindrà un interès el lector per arribar al final del llibre i veure'n el desenllaç.

Jo trobo que Jassans en *Retorn a Sefarad* fa una demostració de domini temàtic. Intentaré explicar-me. És evident que el moll de l'os és el retrobament d'una pàtria llunyana per part d'un jueu sefardí –Avràmoz- i, també, del Marc Salvador i de la Sofia, però en un context de més proximitat. Ara bé el temps intern de la novel·la, tan extens, dóna peu a una gran varietat de subtemes: fa que tingui aspecte de novel·la històrica quan parla de les aljames medievals d'Alforja i de l'Aleixar i la convivència entre cristians i jueus; sembla una novel·la testimoni quan, en relat en primera persona, l'Anton Salvador explica l'exili, els camps de concentració a França, l'efecte de la segona Guerra Mundial i la persecució dels jueus; té pinzellades de novel·la d'enjòlit quan se centra en la cerca de la *sukkà* del rei David; hi ha moments que es presenta com un relat d'idees quan, ja al final del llibre, Iosif Avàmof i Marc Salvador estableixen debats ben vius sobre l'anacronisme de les tradicions del poble jueu, sobre la divinitat i la seva transcendència, sobre les corrupcions esdevingudes en les religions monoteistes -jueva, cristiana i musulmana- que, partint del concepte d'un únic Déu, els seus creients s'ha esbatussat de valent al llarg de la història.

Així, doncs, una novel·la amb tants ingredients és segur que captarà l'interès del lector, amb el valor afegit que centra l'inicial i el final de la trama en una part del nostre territori, Alforja, l'Aleixar i la Mussara.

JESÚS FIGUERES

Publicat al diari *El Punt* el 7 de març de 2011

<http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/378427-retorn-a-sefarad.html>